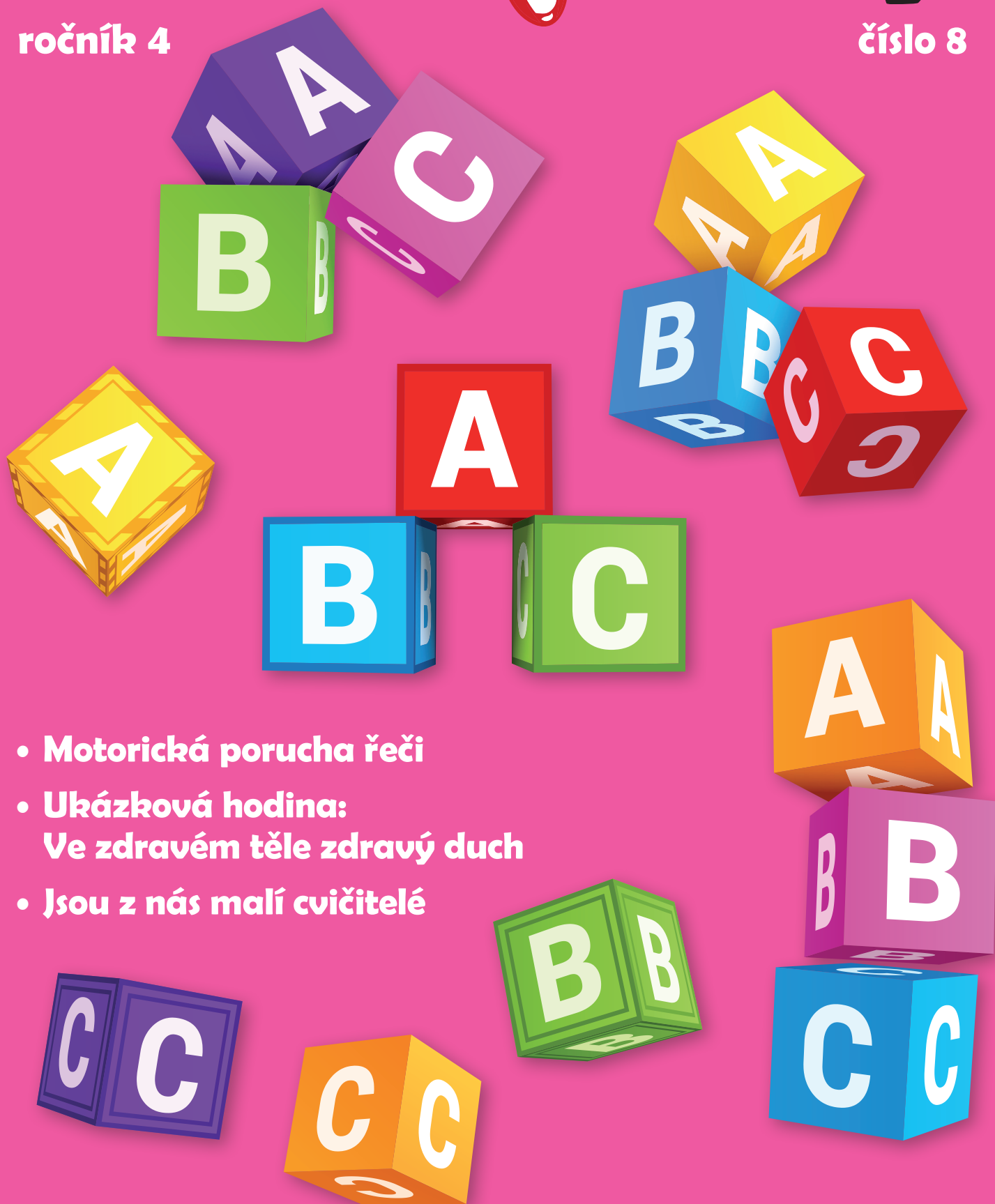

Logocvičky

ročník 4

číslo 8

- Motorická porucha řeči
- Ukázková hodina:
Ve zdravém těle zdravý duch
- Jsou z nás malí cvičitelé

MOTORICKÁ PORUCHA ŘEČI

Motorická porucha řeči neboli dysartrie je způsobena **poškozením centrální nebo periferní nervové soustavy** v raném věku a dětství, čímž dochází k postižení v oblastech:

- ✿ dýchání;
- ✿ fonace;
- ✿ rezonance;
- ✿ artikulace;
- ✿ prozódie.

V některých případech se vyskytuje společně s **obtížemi v polykání** (dysfagií).

Porucha hláskování, článkování, vyslovování

Abychom pojmu vývojová dysartrie dobře porozuměli, musíme se zmínit o rozdělování **narušené komunikační schopnosti** na jednotlivé typy poruch. V rámci tohoto členění je vždy zmiňována dysartrie, v některém rozdělení dokonce **vývojová dysartrie**. Sovák vymezoval dysartrii jako **poruchu hláskování, článkování a vyslovování** vůbec.

Společně s jinými poruchami řeči vytváří vývojová dysartrie podskupinu, která je označována jako **motorické poruchy řeči**.

Druhý úhel pohledu, který pomůže porozumět danému pojmu, je právě **přívlastek „vývojová“**. Tato specifikace ukazuje, že se daná porucha vyskytuje jak v dětském věku, tak existuje varianta této **poruchy v dospělosti** (tzv. získaná forma). Nelze se ale domnívat, že je možné problematiku řečových potíží vnímat v dětském věku **stejně jako v dospělosti**.

Rozdělení spektra řečových a komunikačních obtíží

Řečové poruchy:

- ✿ dyslalie;
- ✿ dysartrie;
- ✿ koktavost a breptavost;
- ✿ myofunkční poruchy;
- ✿ poruchy hlasu;
- ✿ palatolalie.

Jazykové poruchy:

- ✿ opožděný vývoj řeči;
- ✿ dysfázie;
- ✿ afázie;
- ✿ sluchové vady.

Praxe potvrzuje, že až **třetina jedinců s DMO** si nemůže osvojit verbální formu řeči a komunikace. Tito jedinci trpí nejčastěji dyskinetickou či spastickou kvadruparetickou formou DMO. Mezi obvyklé oromotorické potíže patří také **problémy s polykáním** nebo nadměrné slinění. Jednotlivé problémy v oblasti úst (orofaciální oblasti) se vyskytují v různém zastoupení.

Kromě charakterizovaných obtíží v řeči a komunikaci se vyskytují u osob s DMO další **přidružené problémy**, jako jsou:

- ✿ smyslová postižení (poruchy a vady sluchu, zraku, šilhání);
- ✿ epilepsie;
- ✿ mentální retardace;
- ✿ poruchy tvorby a cirkulace mozkomíšního moku;
- ✿ růstová retardace (nižší vzrůst, opožděný vývoj sekundárních pohlavních znaků v pubertě, oslabení postižených končetin);
- ✿ zvýšený výskyt bolestivosti;
- ✿ náchylnost ke zlomeninám;
- ✿ poruchy vnímání vlastního těla.

Poruchy příjmu potravy

PPP jsou odhalovány u **poloviny osob s DMO**, a to od minimálních až po výrazně těžké, které vyžadují krmení pomocí sondy. Tímto jsou tyto osoby **ohrožovány kalorickým deficitem** (energetického) příjmu. Vysoce zastoupen je také gastroesofageální reflux, jenž může být **příčinou zánětu středního ucha** nebo pouze nepřibývání na váze.

Je pochopitelné, že deficity v oblasti komunikace a řeči budou mít dalekosáhlé důsledky **na zvládání běžného života** i na budování vztahu s rodiči a sourozenci. Kladou rovněž **vysoké nároky na edukační proces**.

ZAJÍMAVOST

Informace ohledně poměru počtu lidí s vývojovou dysartrií k počtu obyvatel je v tuto chvíli nepřesná. Máme prevalence k onemocněním (např. DMO), ze kterých můžeme odhadovat, že údaj k vývojové dysartrii zatím nebyl ani v zahraničí přesněji stanoven, proto využíváme starých údajů ASHA (1980): 1–2 na 1000. U chlapců je výskyt vyšší.

Stupeň postižení

Závažnost dysartrie u dětí se může pohybovat od **úplné anartrie** až po poruchu tak mírnou, že může být snadno zaměnitelná s **vývojovou poruchou artikulace**. Proto anartrii vymezujeme jako **úplnou neschopnost používat hláskovanou řeč**.

Tito jedinci jsou uživateli AAK (alternativní a augmentativní komunikace). Výše zmiňovaná dysfagie (porucha polykání) je **častým tzv. koincidenčním symptomem** (časově souběžným příznakem) v těžkém stupni. Jinak pro rozdělení stupně obtíží můžeme aplikovat klasické členění řečové poruchy na stupeň lehký, střední a těžký.

VE ZDRAVÉM TĚLE ZDRAVÝ DUCH

Motivační příběh

Hugo byl malý a líný chlapec. Většinu dní trávil ležením v posteli, hraním her na počítači, jedl jen sladkosti a pil sladké limonády. Často byl smutný a bez nálady.

Jednoho dne se probudil a moc ho bolelo břicho. Maminka ho proto vzala k paní doktorce, která ho vyšetřila. Hugo byl celý bílý, slabý a unavený. Když se ho paní doktorka zeptala, zda sportuje, hrdě odpověděl, že ano! Hraje přeci fotbal na počítači! Paní doktorka se mile pousmála a zeptala se ho ještě jednou. Hugovi na tom nepřišlo nic divného, takže odpověděl znovu to samé.

„Ale Hugo, vždyť sportovat se dá i venku. Je to přeci zábava!“ povídá paní doktorka.

Hugo vykulil svá očka a povídá: „Jenže to bych se musel obléknout a odložit svůj počítač?!“

„Ale Hugo, vždyť trávit čas venku je pro zdraví moc důležité. Tělo potřebuje díky sportování nabrat sílu, udělat si venkovním vzduchem radost a taky při tom zažiješ spoustu reálné zábavy s ostatními dětmi,“ říká paní doktorka.

Otevřela šuplík, vyndala z něj papírek a napsala na něj – Hugovi doporučuji dvakrát týdně sportovat, omezit sladkosti a více se smát. Na kontrolu přijde za měsíc.

Maminka neváhala, našla Hugovi fotbalový oddíl, do kterého začal pravidelně dvakrát týdně chodit, místo sladkostí mu mazala veselé svačinky s ovocem a zeleninou a počítač mu omezila pouze na hodinu denně.

Za měsíc přišel Hugo k paní doktorce znovu a už od dveří radostně volal: „Zítra mě čeká první zápas, paní doktorko, moc se na něj těším!“

Paní doktorka Huga téměř nepoznala. Měl zdravou barvu, úsměv od ucha k uchu a nabral dokonce nějaké svaly. Nezbývalo jí nic jiného, než ho velice pochválit, a další den se byla podívat na to, jak Hugo vyhrál svůj první reálný fotbalový zápas.

Motivační básnička

Chlapec Hugo, ten je líný,
tráví doma každou chvíli.

Leží jenom v posteli,
kdybyste to viděli!

Samá sladkost nebo dort,
proč nedělá žádný sport?

Bolest břicha dohnala ho
až za paní doktorkou,
ta mu řekla, že má začít
s nějakou sportovní hrou!

A tak začal fotbal hrát,
zjistil, že ho má hodně rád.
Svačí zdravě, cvičí venku
a nemyslí na sušenku.

věk
3–4
roky

TIP

Do těchto aktivit se hodí špachtličky nebo obrázky se značkami dětí. Děti se tak nemusejí hlásit a nevybíráte jen stále dokola ty samé děti. Před odpovědí vylosujete jméno nebo značku jednoho dítěte a to následně odpovídá.

Komunitní kruh Rozbor příběhu

Potřebujeme: stejný počet zelených a červených koleček (případně proužků, víček apod.) jako děti

Práce s textem je založena na prvcích formativního hodnocení – děti zvedají předměty s patřičnou barvou, přičemž zelená znamená PRAVDA, červená znázorňuje LEŽ.

- ✿ Chlapec v příběhu se jmenoval Tomáš. (NE)
- ✿ Chlapce bolely zuby. (NE)
- ✿ Maminka ho vzala k paní doktorce. (ANO)
- ✿ Chlapec hrál rád na počítači tenis. (NE)
- ✿ Maminka ho přihlásila na fotbal. (ANO)
- ✿ Chlapce fotbal nebavil. (NE)
- ✿ Po návštěvě paní doktorky začal jíst zdravější jídlo. (ANO)
- ✿ Na začátku příběhu chlapec ležel v posteli a byl smutný. (ANO)
- ✿ Na konci příběhu z něj byl veselý chlapec. (ANO)
- ✿ Je důležité jíst zdravě a sportovat? (ANO)

Co by se stalo, kdyby...

Paní učitelka říká dětem různé varianty otázek.

- ✿ Co by se stalo, kdyby Hugo nešel k paní doktorce?
- ✿ Co by se stalo, kdyby Hugo nezačal hrát fotbal?
- ✿ Co by se stalo, kdyby Hugo začal hrát tenis?
- ✿ Co by se stalo, kdyby Hugo jedl stále jen sladkosti?
- ✿ Co by se stalo, kdyby Hugo prohrál fotbalový zápas?

věk
4–5
let

věk
5+
let

JSOU Z NÁS MALÍ CVIČITELÉ

Proč je důležité věnovat pozornost rozvoji smyslů a věnovat se i zraku? Zrakové vnímání je totiž nejen jednou z **důležitých schopností** nezbytných pro učení, ale též pro to, aby ve škole byly děti pozornější a lépe vnímaly probírané učivo. Dá se navíc cvičit zábavnou formou.

Pro prevenci i nápravu poruch chování a učení je **nejdůležitější předškolní věk**. Proto je dobré motivovat rodiče a děti k pravidelné hravé „práci“ v období **před vstupem do školy**. Následující různorodé aktivity jsou zaměřené na rozvoj zraku a zrakového vnímání, dají se využít v rámci terapie hyperaktivity nebo jako podpora při **primární logopedické prevenci**.

Jaké jsou principy cvičení a trénování s dětmi?

Hlavně hravě!

První zásadou je pracovat s dětmi **hravou formou**. Jednak jakákoliv aktivita bude děti předškolního věku pochopitelně více bavit, jednak si mozek nejlépe informace pamatuje **při pozitivní emoci**. Proto mějme „hravost“ na paměti při všech aktivitách, o nichž bude řeč.

Jít příkladem.

Jak děti motivovat? Vzhledem k tomu, že děti neuvěřitelně napodobují, je vhodné jít **jim příkladem** a společně a s radostí se do těchto aktivit s dětmi pustit, ať už se jedná o pedagogy ve školce, nebo rodiče.

Pracovat systematicky.

Je důležité přistupovat k těmto aktivitám důsledně a ideálně **naťuknout jednotlivé aktivity** v průběhu celého dne. Připravte si nějakou pěknou tabulku, na co se skutečně **potřebujete zaměřit**, a v průběhu dne **položky odškrtněte**. Děti milují odškrtování a vybarvování políček tvořících „cestu“, kterou urazí. To je skutečně **velmi motivuje**.

Proč je důležité zabývat se smyslovou výchovou u dětí?

- ✿ Smyslové orgány hrají důležitou roli v celkovém vývoji dítěte.
- ✿ Jsou důležité pro správné propojování nervových spojů nutných pro učení.

POZOR

Pokud chceme děti co nejlépe připravit na čtení, psaní a počítání, je třeba se od útlého věku zaměřit na rozvoj smyslového vnímání. Aktivity na rozvoj smyslů jsou skvělé pro každého.

Dílčí funkce

V oblasti speciální pedagogiky se setkáváme s pojmem „dílčí funkce“. To jsou naprosto **základní schopnosti**, které pokud dobře fungují, umožňují rozvoj vyšších funkcí, jako jsou

řeč, myšlení a učení. Pokud ale tyto funkce nefungují tak, jak mají, pak hovoříme o **deficitech dílčích funkcí** nebo dílčím oslabením výkonu, což vede k nerovnoměrnému vývoji jednotlivých částí mozku a ke **snížené schopnosti učit se**.

Pod dílčími funkcemi rozumíme:

- ✿ zrakové vnímání;
- ✿ sluchové vnímání;
- ✿ vnímání vlastního těla;
- ✿ prostorovou orientaci;
- ✿ hmat (jemná motorika, trénink prstů);
- ✿ intermodalitu (propojení smyslového vnímání);
- ✿ serialitu (posloupnost dějů).

DŮLEŽITÉ

Zrak poskytuje informace o tom, co vidíme v našem prostředí (barvu, velikost, umístění nebo vzdálenost mezi předměty). Zrakem rozlišujeme teplé a studené barvy. Barvy mají vliv na naši náladu. Oko obsahuje čtyři přímé okohybné svaly přiléhající k oční bulvě a zajišťuje pohyb i rotaci.

Jak může pomoci jóga?

Jóga je všestranná, zdravá, a mluvíme-li o dětské, **je i dynamická**. Správně bychom to nazvali komplexní cvičení.

Komplexní přístup zahrnuje:

- ✿ aktivity z oblasti hrubé motoriky (pohyb);
- ✿ jemné motoriky (zručnosti prstů);
- ✿ práci smyslů (zrak, sluch, hmat, čich, chuť);
- ✿ orientaci tělesného schématu (to, jak vnímáme své tělo v čase a prostoru);
- ✿ propojování mozkových hemisfér.

Jóga pro oči

Co tedy můžeme dál dělat, abychom lépe viděli? Cvičíme **okohybné svaly**, trénujeme akomodaci oční čočky (schopnost zaostřit), oči pravidelně relaxujeme.

Obecně se pro trénink oční jógy hodí tzv. **obrácené pozice** (pozice, kdy máme hlavu níže než ostatní orgány – pozor na svíčku, nedoporučuje se v pubertě kvůli aktivaci štítné žlázy), a také cokoliv, kde střídáme zaostření nebo kde **pohybujeme očima**. Vhodná je obličejová gymnastika na uvolnění obličejových svalů nebo inervaci očí.